

## ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

*Розглянуто деякі аспекти організаційного та методичного супроводу професійного саморозвитку педагогічного працівника, схарактеризовано завдання та критерії ефективного організаційно-методичного супроводу професійного саморозвитку педагогічного працівника дошкільного навчального закладу.*

**Ключові слова:** організаційний та методичний супровід, професійний саморозвиток педагогічного працівника дошкільного навчального закладу.

### Постановка проблеми

*Вступ.* Однією з провідних ідей у практиці післядипломної педагогічної освіти є реалізація організаційно-методичного супроводу професійного саморозвитку педагогічного працівника, оскільки від практичного втілення цієї ідеї в освітньому просторі залежить розв'язання таких пріоритетних задач, як: формування і розвиток творчої особистості, неперервність освіти упродовж життя, професійно-творча реалізація педагога та його вихованців, забезпечення індивідуальних траєкторій розвитку особистості тощо.

*Аналіз останніх досліджень.* Фундаментальні й експериментальні дослідження, які є основою розроблення концепції професійного саморозвитку педагогічного працівника дошкільного навчального закладу та реалізації організаційно-методичного супроводу професійного саморозвитку висвітлювали у працях, присвячених особливостям реалізації життєвих стратегій, проектуванню життєвого шляху особистості, професійного розвитку і саморозвитку педагога, педагогічній творчості (К. Абульханова-Славська, О. Васильєва, О. Волошенко, Е. Головаха, Г. Дмитренко, А. Маркова, Л. Регуш, С. Рубінштейн, М. Семиліт, С. Сисоєва, В. Семиченко, С. Степанова, Э. Фром та інші) [4; 6]. Під час експериментальної діяльності нами було використано положення гуманістичної психології щодо саморозвитку і самоактуалізації особистості (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл) та теорії самопізнання і «Я-концепції» (Р. Бернс, Л. Божович, І. Кон, В. Маралов, В. Слободчиков та інші) [2; 3].

Аналіз результатів процесу професійного саморозвитку педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів дає підстави стверджувати, що забезпечення систематичного організаційно-методичного супроводу професійного саморозвитку та саморуку педагога за індивідуальною освітньою траєкторією — одна із найважливіших задач освіти дорослих. Її реалізація забезпечує безперервність професійного саморозвитку педагога, що, в свою чергу, оптимізує реалізацію професійних задач, життєдіяльність педагогічного працівника і функціонування навчального закладу [5].

*Мета* статті — розкрити найбільш суттєві аспекти організаційного та методичного супроводу професійного саморозвитку педагогічного працівника дошкільного навчального закладу, які були досліджені нами у діяльності Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників, міських (районних) методичних кабінетів Черкаської області та дошкільних навчальних закладів Черкаської і Київської областей. Окрім того, стаття спрямована на виокремлення завдань та змісту ефективного організаційного та методичного супроводу професійного саморозвитку педагогічного працівника дошкільного навчального закладу.

### Виклад основного матеріалу

Професійний розвиток педагогічного працівника — це свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня своєї професійної компетентності й розвитку професійно

значущих якостей відповідно до зовнішніх соціальних вимог, умов професійної діяльності та власних цілей і програм розвитку. Результатом такого професійного саморозвитку є професійно-творча самореалізація педагогічного працівника, яка розглядається як здатність розкрити свої потенційні творчі здібності, проявити їх у процесі професійної діяльності й досягнути визнання себе і результатів своєї праці у соціальному середовищі, завдяки цілеспрямованому саморозвитку [1].

Під організаційно-методичним супроводом професійного саморозвитку педагогічного працівника дошкільного навчального закладу ми розуміємо систему роботи працівників закладів післядипломної освіти, методичної і психологічної служб, адміністрації навчального закладу спрямовану на:

- формування (актуалізація) у педагога потреби у професійному саморозвитку;
- забезпечення умов для орієнтації педагогічного працівника дошкільного навчального закладу у стратегіях, напрямках, формах і методах професійного саморозвитку;
- забезпечення адекватної підтримки педагога на всіх стадіях професійного саморозвитку на інформаційно-методичному, психологічному, психотерапевтичному рівнях тощо;
- реалізацію навігаційних функцій системи післядипломної освіти щодо забезпечення процесу професійного саморозвитку освітян і функціонального підходу в процесі моделювання, втілення та корекції системи професійного саморозвитку педагогічного працівника;
- застосування організаційно-методичних, психолого-педагогічних та індивідуальних засобів стабілізації професійного саморозвитку педагога;
- впровадження системи формування психолого-педагогічної спрямованості на розвиток і саморозвиток суб'єктів освітнього простору (методики, стратегії і тактики, способи дій відповідно до персональних освітніх траєкторій та завдань освіти);
- надання допомоги (за потребою) щодо рефлексії, систематизації та узагальнення власного досвіду у контексті професійно-творчої самореалізації та результатів цього досвіду; виявлення ефективних стратегій, напрямів, способів, видів, форм, методів професійного саморозвитку педагогічного працівника дошкільного навчального закладу.

Основними функціями організаційно-методичного супроводу професійного саморозвитку педагога у системі післядипломної освіти є:

- спонукально-мотиваційна — спрямована на актуалізацію (формування) потреби педагога у професійному саморозвитку та подальшій професійно-творчій самореалізації;
- допоміжно-підтримувальна — своєчасний «аудит» наявних проблем і надання ресурсів щодо усунення ускладнень у професійній діяльності;
- стимулювальна, що виражається у своєчасному впливові на мотиваційно-вольову сферу педагогічного працівника, з метою заохочення щодо реалізації персональної траєкторії професійного саморозвитку;
- стабілізаційно-закріплювальна — своєчасна підтримка впевненості педагога у можливості досягнення цілей і завдань професійного саморозвитку й адекватна оцінка позитивних змін у професійному «портреті» та професійній діяльності педагогічного працівника;
- розвивальна — створення умов для неперервного розвитку професійної компетентності педагогічного працівника дошкільного навчального закладу у системі післядипломної освіти;
- конструктивно-формувальна — надання орієнтирів щодо проектування, моделювання оптимальних умов для руху і саморуху педагога за обраними траєкторіями професійного розвитку і саморозвитку;
- евристично-емпірична — науково-методичне забезпечення умов для практичної апробації та реалізації творчих здобутків педагогічного працівника на шляху професійного розвитку і саморозвитку.

Нами виділено види організаційно-методичного супроводу професійного саморозвитку педагогічного працівника дошкільного навчального закладу у системі післядипломної освіти:

- відкритий (прямий) супровід, якщо педагогічний працівник репродуктивно рухається за шаблоном професійного саморозвитку;
- зосереджено-опосередкований у випадках, що потребують спостереження й діагностики ускладнень на шляху професійного саморозвитку;
- суттєво-конкретний, поточний, з метою відстеження динаміки професійного саморозвитку;
- ситуативно-змістовний у випадках, що потребують додаткових знань, ситуативного втручання ззовні або залучення ресурсів, які відсутні у педагогічного працівника;
- епізодично-потенційний у випадках руху педагогічного працівника за комбіновано-творчою та творчою траєкторіями професійного саморозвитку;
- індивідуальний — відповідно до особистісних потреб педагога.

Найефективнішими формами організаційно-методичного супроводу професійного саморозвитку педагога є: пряма інформаційно-змістовна; опосередкована особистісно-пізнавальна; відтворювально-репродуктивна та творчо-пошукова. Кожна форма супроводу обирається відповідно до індивідуальних особистісно-професійних потреб педагогічного працівника, його професійних задач і специфіки діяльності дошкільного навчального закладу.

Ми вважаємо, що для глибшого розуміння специфіки організаційно-методичного супроводу професійного саморозвитку педагогічного працівника дошкільного навчального закладу доцільно виокремити завдання організаційного і методичного супроводу, які слід реалізувати у педагогічній практиці та системі післядипломної педагогічної освіти.

*Завдання організаційного супроводу професійного саморозвитку педагогічного працівника:*

1. Визнання необхідності професійного саморозвитку педагогічних працівників на рівні пріоритетних завдань навчального закладу освіти.
2. Узгодження власних цілей професійного саморозвитку педагогічного працівника із місією дошкільного навчального закладу.
3. Оптимізація застосування наявних джерел професійного саморозвитку.

На наш погляд, до основних джерел професійного саморозвитку педагогічного працівника дошкільного навчального закладу належать:

- актуалізація потреб педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів у професійному саморозвитку;
- інформаційно-комунікаційні технології (відеопрезентації результатів професійного саморозвитку; скайп-коучінг; веб-конференції; портфоліо професійного саморозвитку; використання інших інтернет-ресурсів);
- розвиток особистісного потенціалу педагога (його професійно-значущих якостей, емоційно-вольової сфери, духовних і моральних якостей тощо);
- психолого-педагогічна та художня література;
- професійні конкурси;
- результати моніторингу успішності діяльності педагогічного працівника;
- ведення щоденника професійного саморозвитку;
- психологічний супровід процесу професійного саморозвитку педагогічного працівника (інформування; консультування; психотерапія; мотиваційні тренінги тощо);
- педагогічні читання із неформальним обміном думками;
- оксфордські дебати на теми професійного розвитку і саморозвитку педагогічного працівника;
- школи професійного успіху (зустрічі із тими педагогами, хто професійно-творчо самореалізовується, обмін досвідом, професійно-творчі майстерні);

- спецкурси у системі післядипломної педагогічної освіти, спрямовані на професійний розвиток і саморозвиток педагогічного працівника.

4. Створення умов для доступу до наявних джерел професійного саморозвитку педагогічного працівника.

5. Тайм-менеджмент дошкільного навчального закладу. Відведення часу (передбачення часових можливостей) для професійного саморозвитку із фіксацією у загальному обсязі виконаних робіт і функціональних обов'язків. 60% часу — основні види діяльності, 20% — творчість, професійний саморозвиток, 20% — спонтанна активність.

6. Забезпечення наявності альтернативного фінансування й підтримки та джерел стимулювання педагогічних працівників щодо професійного саморозвитку.

7. Використання науково-методичного потенціалу закладів післядипломної педагогічної освіти у процесі професійного саморозвитку педагогічних працівників.

*Завдання методичного супроводу професійного саморозвитку педагогічного працівника:*

1. Створення науково-методичного забезпечення для професійного саморозвитку педагогічних працівників на рівнях: навчального закладу; міського (районного) методичного кабінету; обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

2. Здійснення методично-консультативної підтримки педагогічних працівників з питань професійного саморозвитку.

3. Координаційна діяльність щодо висвітлення позитивних результатів професійного саморозвитку й узагальнення цього досвіду.

4. Забезпечення неперервного зв'язку педагогічних працівників із системою післядипломної педагогічної освіти щодо стимулювання професійного розвитку і саморозвитку педагогів.

5. Створення on-line середовищ професійного саморозвитку педагогічних працівників.

6. Методична допомога щодо стабілізації професійного саморозвитку.

7. Навігаційний супровід здійснення професійного саморозвитку педагогічного працівника дошкільного навчального закладу.

Окрім того, нами виявлено сім основних напрямів організаційно-методичного супроводу професійного саморозвитку педагогічного працівника дошкільного навчального закладу, які доцільно реалізовувати із використанням форм, зазначених у табл. 1.

*Таблиця 1*

**Напрями і форми організаційно-методичного супроводу професійного саморозвитку педагогічного працівника дошкільного навчального закладу**

№ з/п	Напрями	Форми
1	Спонукально-настановний	Оксфордські дебати, скап-коучінг, «круглі столи», диспути
2	Спонукально-мотиваційний	Мотиваційні тренінги, психотерапія, бесіди, презентації
3	Інформаційно-роз'яснювальний	Використання інтернет-ресурсів, «круглі столи», консультування, методичні об'єднання, методичні ради
4	Інформаційно-формувальний	Використання інтернет-ресурсів, веб-конференції, спецкурси в системі післядипломної педагогічної освіти, інтернет-семінари
5	Заохочувально-стимулювальний	Професійні конкурси і змагання, виставки
6	Методичного вдосконалення	Школи професійного успіху, ведення професійного щоденника, корекція професійно-особистісного цілепокладання
7	Контрольно-статистичний	Анкетування, співбесіди, психолого-педагогічна діагностика

Отже, розкриті нами зміст, функції, види, завдання, напрями організаційно-методичного супроводу професійного саморозвитку педагогічного працівника дошкільного навчального закладу дають змогу забезпечити ефективність цього процесу. Проте процеси професійного саморозвитку і професійно-творчої самореалізації педагогічного працівника потребують системи роботи працівників закладів післядипломної освіти, методичної і психологічної служб, адміністрації навчального закладу, яка неможлива без контрольних-коригувальних заходів. Саме тому нами розроблено критерії організаційного і методичного супроводу професійного саморозвитку педагогічного працівника дошкільного навчального закладу.

Основними критеріями ефективності організаційного супроводу професійного саморозвитку педагогічного працівника дошкільного навчального закладу є наявність:

- організаційних форм роботи спонукально-мотиваційного змісту, спрямованих на здійснення професійного саморозвитку педагогічного працівника дошкільного навчального закладу. Такі організаційні форми можуть впроваджуватись як на регіональному рівні (обласний інститут післядипломної освіти, відділи освіти, методичні кабінети), так і на рівні навчальних закладів освіти;
- організаційних заходів щодо створення та забезпечення умов, які спрямовані на професійний саморозвиток педагогічних працівників;
- заохочувально-стимулювальних чинників для здійснення професійного саморозвитку.

Критеріями ефективності методичного супроводу професійного саморозвитку педагогічного працівника дошкільного навчального закладу є наявність:

- методично-консультативної допомоги із спонукально-мотиваційною метою для заохочення педагогічних працівників до здійснення професійного саморозвитку;
- заходів, спрямованих на виявлення та забезпечення необхідної методичної допомоги педагогічним працівникам у процесі професійного саморозвитку;
- методичної підтримки щодо стимулювання педагогічних працівників до професійного саморозвитку з метою досягнення ними професійно-творчої самореалізації.

Перелічені нами критерії ефективності організаційно-методичного супроводу, передусім, стосуються тих педагогічних працівників, які тільки починають здійснювати професійний саморозвиток. Для тих педагогів, які цілеспрямовано здійснюють професійний саморозвиток, ефективність організаційно-методичного супроводу буде визначатися наявністю заходів поглиблювально-з'ясувального (для тих, хто готовий до поглибленого професійного саморозвитку) та розширювально-з'ясувального (для тих, хто прагне розширити власні можливості професійного саморозвитку з метою досягнення професійно-творчої самореалізації) характеру.

### **Висновки**

Нами висвітлено лише деякі аспекти організаційно-методичного супроводу професійного саморозвитку педагогічного працівника дошкільного навчального закладу, які розкривають сутність і змістове наповнення цього процесу. Види, завдання, напрями, форми організаційно-методичного супроводу, які розглянуті нами у професійній діяльності педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів, можуть бути використані для здійснення супроводу професійного саморозвитку інших педагогічних працівників закладів освіти.

Подальшої розробки також потребують критерії ефективності організаційно-методичного супроводу професійного саморозвитку педагогічного працівника у напрямі

конкретизації заходів і форм роботи на рівні системи післядипломної педагогічної освіти, регіональних рівнях освіти, на рівні навчальних закладів тощо.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Волошенко О. В. Основи професійно-творчої самореалізації педагогічного працівника: дистанційний спецкурс / О. В. Волошенко. — Черкаси : ОІПОПП, 2011. — 40 с.
2. Волошенко О. В. Психолого-педагогічні аспекти оновлення освітнього простору навчального закладу / О. В. Волошенко, В. І. Хрипун — Черкаси : ОІПОПП, 2009. — 40 с.
3. Маслоу А. Дальние пределы человеческой психики / А. Маслоу. — СПб. : Евразия, 1997. — 430 с.
4. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. — М. : Знание, 1996. — 308 с.
5. Никитин В. А. Идея образования или содержание образовательной политики / В. А. Никитин. — К. : Оптима, 2004. — 205 с.
6. Фромм Э. Здоровое общество / Э. Фромм — М. : Транзиткнига, 2005. — 571 с.

*Хрипун В. И.*

### НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ОРГАНИЗАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКОГО СОПРОВОЖДЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО САМОРАЗВИТИЯ РАБОТНИКА ОБРАЗОВАНИЯ ДОШКОЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ

*Рассмотрены некоторые аспекты организационного и методического сопровождения профессионального саморазвития работника образования, охарактеризованы задания и критерии эффективного организационно-методического сопровождения профессионального саморазвития работника образования дошкольного учреждения.*

**Ключевые слова:** организационное и методическое сопровождение профессионального саморазвития работника образования дошкольного учреждения.

*Khripun V. I.*

### SOME ASPECTS OF ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL ACCOMPANIMENT OF PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT OF A PEDAGOGICAL WORKER OF PRESCHOOL ESTABLISHMENT

*The article examines some aspects of organizational and methodological accompaniment of professional self-development of a pedagogical worker at a pre-school educational institution. We defined the criteria and characterized the objectives of effective organization-methodological accompaniment of professional self-development of a pedagogical worker at a pre-school educational institution.*

**Key words:** professional self-development of a pedagogical worker at a pre-school educational institution, organizational and methodological accompaniment, objectives and criteria.